



VEGETASJONSPLEIE

av kantsoner langs vassdrag i jordbruksområder

Definisjon

Med kantsone menes her den naturlige planteveksten i sonen mellom jordbruksareal og vannforekomst.

Hvilke bestemmelser gjelder?

Vannressursloven § 11: «Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.»

Kommunen kan fastsette bredden. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter **Plan og bygningloven**.

Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket (PT-forskriften) § 4: «Det kan ikke gis tilskudd dersom det ikke er etablert vegetasjonssoner mot vassdrag

med årssikker vannføring. Vegetasjonssonen skal være tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning til åpent vann under normal vannføring. Sonen må være på minst 2 meter målt fra vassdragets normalvannstand, og kan ikke jordarbeides.»

Forskrift om nydyrking § 6: «Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag. Langs vassdrag med årssikker vannføring skal sonen være minst 6 meter målt ved normal vannføring. Langs vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter.»



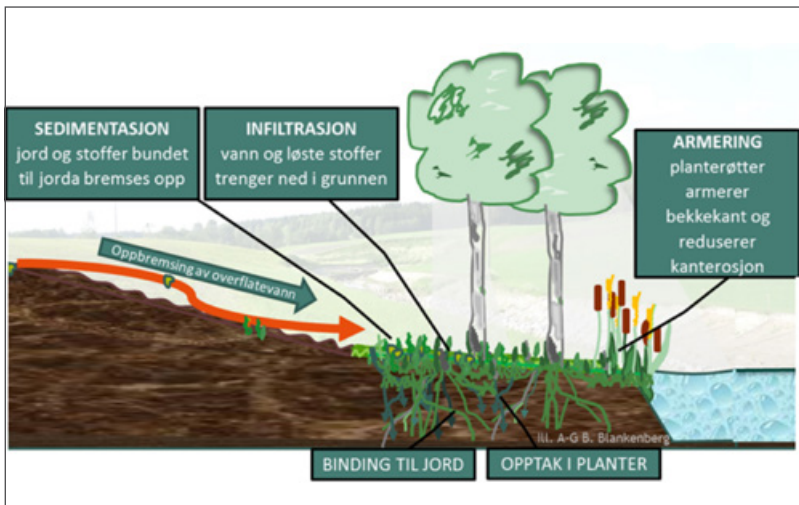
Område langs Skibekken med behov for vegetasjonspleie. Foto: Follo landbrukskontor



Foto og illustrasjon: Anne-Grete Buseth Blankenberg

Kantsoner – hvorfor er de så viktige?

Godt utformede kantsoner med naturlig vegetasjon armerer bekkekanter og reduserer utrasing av jord, er viktige rensefiltre, kan bidra til at skader etter flom reduseres og legger til rette for biomangfold.



Illustrasjon: Anne-Grete Buseth Blankenberg

Vegetasjon i kantsoner – naturens «renseanlegg» og erosjonsvern

Kantsoner med tett bunndekke (gras og urter), busker og trær er gunstig både for renseeffekten og armering av kantene.

Sjekkliste

Spørsmål	Svar
Hvordan skjøtte for å redusere kanterosjon?	Behold trær langs kantene, og fortrinnsvis på begge sider av bekk/elv. Vurder å plante trær og busker med gode rotsystemer på utsatte strekninger.
Hvordan skjøtte for å ivareta god renseeffekt?	Det bør være god markvegetasjon med gras/urter i sonen. Plukkhogst av enkelte trær kan gjennomføres dersom tettheten av trær gjør at bunndekket blir borte grunnet mangel på lys.
Hvordan skjøtte for å redusere risiko for lokale oversvømmelser på sårbare arealer?	Utvis skjønn og se nedbørfeltet under ett. Vegetasjon i og langs vassdrag kan bremse vannet og redusere risiko for oversvømmelser på sårbare arealer nedstrøms i bekken.
Hvordan skjøtte for å ivareta biomangfold?	La vegetasjonen i kantsonen være kontinuerlig. Trær og busker er viktig. La gamle trær stå igjen der hvor det er mulig, og behold høye stubber om trær må felles.



Vannet graver langs kant i Skibekken. Foto: Sommerseth Design for PURA



Etter hugst av trær (linjerydding fra e-verk) i en strekning på 10 meter langs dette vassdraget raste ca. 30 tonn jord ut i elva. Foto: Eva Skarbøvik

Råd ved skjøtsel av kantsoner

- Den naturlige vegetasjonen skal være sammenhengende på begge sider av elva eller bekken. Ved skjøtsel skal ikke alle trær og busker fjernes fra kantsonen.
- Trær bør fortrinnsvis stå på begge sider av vannstrengen for å redusere fare for graving på motsatt side, samt motvirke trevelt over bekken eller elva.
- Ved plukkhogst og fjerning av trær bør stedegne trær beholdes der det er mulig. Stedegne trær bør benyttes hvis det skal plantes i kantsonen.
- Lauvtrær (eksempelvis svartor, gråor og bjørk) har et rotsystem som binder kantene godt, samtidig som de tåler å stå nært vann.
- Vierarter som gråselje, mandelpil og istervier er også godt egnet, og er viktige for pollinerende insekter (bier, humler) tidlig om våren.
- Nyttetreer og –busker (frukt og bær) kan også vurderes.
- I bekke- og elvestrekninger med høy erosjonsfare er det viktig med trær som kan armere kantene. Trerøtter armerer kantene betydelig bedre enn gras.



Gamle trær som henger over bekken er gunstig for fisk, men når trærne dør vil de velte og rive opp kanten. Fra Skibekken Foto: Follo landbrukskontor

- Ved særlig stor erosjonsfare, for eksempel i bakkens yttersvinger, bør kantforsterkning med stein vurderes. Sprengstein kan tilføre vassdraget næringsstoffet nitrogen og må derfor brukes med forsiktighet.
- Et tett markdekke av gras og urter øker kantsonens renseeffekt, da hastigheten på overflatevann bremses opp, og partikler, næringsstoffer og andre forurensninger bundet til partikler sedimenterer i kantsonen. Hvis kantsonen har store trær med tette trekroner som hindrer lys, bør det tynnes for å slippe lys ned på bakken og derved fremme veksten i markdekket.
- Hvis gamle eller døde trær ikke er til hinder for jordbruksproduksjon og heller ikke er i fare for å falle ut i vannet, bør de få stå. Et rikt mangfold av insekter, lav, mose, sopp og fugler (bl.a. hakkespetten) trives her. Ved plukkhogst i kantsonen er det bra om det settes igjen høye stubber.
- Hvis trær ligger over elva eller bekken og disse ikke medfører fare for lokal oversvømmelse, kan det vurderes å la de ligge. De vil bidra til å redusere temperaturen i vannet og er svært bra for både fisk og andre dyr som lever i vann.

Tekst:

Utarbeidet av NIBIO i samarbeid med Follo landbrukskontor og PURA.

Layout / design:

sommersethdesign.no



Denne brosjyren er trykket på et Cyclus Offset papir. Cyclus tilbyr et komplett sortiment av 100 % resirkulert papir, med de mest optimale miljøegenskaper. Brosjyren er trykket hos LaserTrykk.no som er et svanemerket trykkeri med reg.nr. 5041-0826.